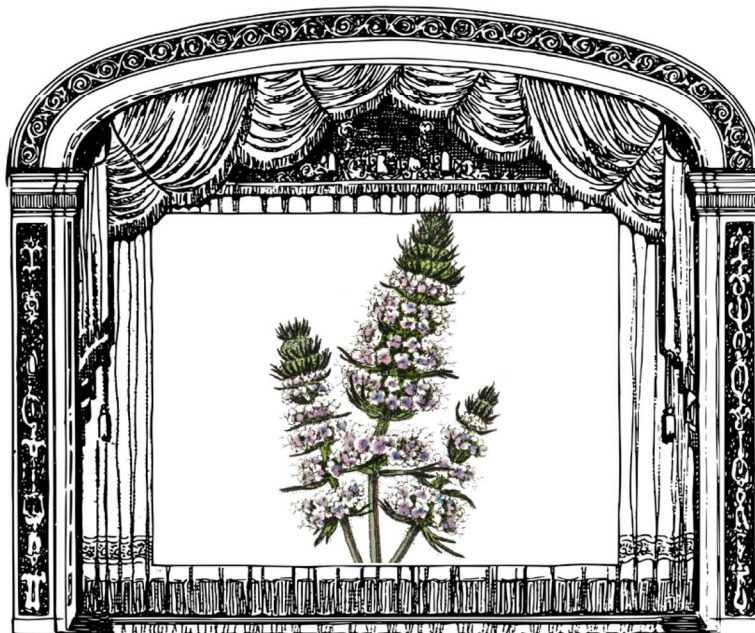

Dossier pedagògic

Teatre i bacteris amb Xesca Salvà i Marc Villanueva

Mentha Piperita

Organitzat per:

apropa
cultura una porta
a la inclusió

liure

Dossier Educa amb l'Art

Temàtica:

Teatre i bacteris

Organització:

Teatre Lliure

Descripció

Amb la sessió "Teatre i bacteris", proposem un acostament a un teatre no antropocèntric, i ens preguntem des d'on podem impulsar processos creatius o dinàmiques de treball que tinguin en compte la nostra relació amb els éssers vius que normalment no veiem. La sessió s'inspira en la recerca que hem dut a terme amb el projecte *Understory*, amb el qual hem volgut parar atenció a tot allò que passa al sotabosc, fora del radar de la nostra percepció quotidiana, però que disposa d'una importància cabdal en el manteniment dels ecosistemes on vivim. A partir de la nostra experiència duent a terme aquest projecte, volem compartir una sèrie de preguntes de manera pràctica: com transforma la nostra percepció del món la sensació d'estar convivint constantment amb milions d'éssers vius que no veiem? Com ens hi comuniquem? De quines capacitats disposen, i quines capacitats podem posar en funcionament per relacionar-nos-hi? Què sabem del que som?

La sessió combina observacions microbiològiques, que ens serveixen com a materials inspiradors per activar la imaginació, i pràctiques senzilles amb un grau elevat d'accessibilitat, pensades com a punts de partida per desenvolupar exercicis propis. La majoria d'aquestes dinàmiques són recursos que hem utilitzat durant el nostre procés de creació i en diàleg amb col·lectius diversos, i als quals fins i tot hem convidat a jugar a les espectadores dels nostres espectacles. Es tracta, per tant, de dinàmiques obertes i elaborades des de la convicció que qualsevol persona pot ser agent d'un procés artístic tot fent ús d'eines senzilles que treballen sobretot amb la imaginació i la resignificació de la realitat quotidiana.

Objectius

- Contribuir a descentrar la idea tradicional de l'ésser humà com a centre de l'existència i com a únic agent del teatre. Obrir la percepció per observar i imaginar altres formes de performativitat.
- Desenvolupar la sensibilitat per les formes i processos de treball del teatre contemporani.
- Subratllar la importància del procés, la recerca col·lectiva i l'horitzontalitat en l'àmbit del teatre contemporani, més enllà de fórmules o tècniques preestablertes.
- Repensar el concepte de diversitat i discapacitat a partir de l'observació de les sorprenents capacitats dels microorganismes.
- Aprendre a imaginar el moviment i les qualitats tàctils, sonores i visuals dels microorganismes i plasmar-les en un format expressiu.
- Explorar les possibilitats artístiques del dibuix i l'animació amb *stop motion*.
- Explorar formes d'emissió de so allunyades del realisme, i les seves possibilitats d'esdevenir un paisatge sonor o una forma de comunicació.
- Transformar el significat del que veiem a través de la suggestió sonora. Experimentar amb diferents possibilitats d'alteració de la percepció quotidiana.

Exercicis del taller

1. Presentació de la nostra recerca
2. Observació i dibuix de microorganismes en moviment
3. Animació de microorganismes amb *stop motion*
4. Escalfament vocal
5. Doblatge de vídeos
6. Invoquem l'origen de la vida
7. Passejada sonora
8. Reflexió final

1_PRESENTACIÓ DE LA NOSTRA RECERCA

Introduïm les preguntes que ens van portar a iniciar el procés de creació d'*Understory*:
què és la vida, i com ens relacionem amb el que no veiem?

Parlem sobre la microbiòloga Lynn Margulis i les seves inspiradores teories sobre l'origen microbià de la vida, i la importància de què els microorganismes disposen en la producció i manteniment de la Terra com un gran ecosistema. Amb Margulis, és la cooperació d'éssers amb capacitats diverses i no la seva competició allò que fa evolucionar la vida. Des del seu punt de vista, la simbiosi no és una anomalia, sinó el fenomen que ha constituït les nostres pròpies cèl·lules.

Parlem sobre la diferència d'escala que existeix entre nosaltres i els microorganismes, a partir de l'observació d'una placa de cultiu microbià que podem entendre com un planeta autònom, si no directament com una galàxia sencera.

Tot referint-nos a algunes de les peces que vam fer (*Paramecis i meteorits*, *El pensament salvatge* i *Se'ns moren les plantes*), expliquem les històries de determinats organismes no humans, com bacteris, fongs o plantes, i el nostre intent de posar-les en escena.

2_OBSERVACIÓ I DIBUIX DE MICROORGANISMES EN MOVIMENT

Amb l'ajut d'un microscopi, observem l'interior d'una gota d'aigua i busquem microorganismes en moviment. Observem una sèrie de vídeos i imatges de microscopi d'éssers com algues, larves d'insecte o tardígrads. Especulem sobre com deuen moure's, i mirem de plasmar-ho en un dibuix sobre un full d'acetat. No es tracta de reproduir la forma de cap dels organismes que hem vist, sinó d'imaginar formes en moviment. Opcionalment, podem fer diversos dibuixos que reflecteixin el moviment com els *frames* d'un vídeo.

3_ANIMACIÓ DE MICROORGANISMES AMB STOP MOTION

Una manera senzilla i assequible de transformar els nostres dibuixos en un *stop motion* col·lectiu consisteix a escollir una superfície blanca i posar-la a terra o sobre una taula, mirant d'evitar que s'hi projectin ombres. Podem utilitzar la càmera d'un mòbil fixat amb un trípode (ens caldrà un adaptador molt fàcil d'obtenir), que col·locarem perpendicularment sobre la superfície. Tot seguit, procedim a animar els diferents dibuixos tot desplaçant-los sobre la superfície i fent-los interactuar. Com més petits siguin els moviments i més fotos en fem, més detall i continuïtat tindrà el vídeo final.

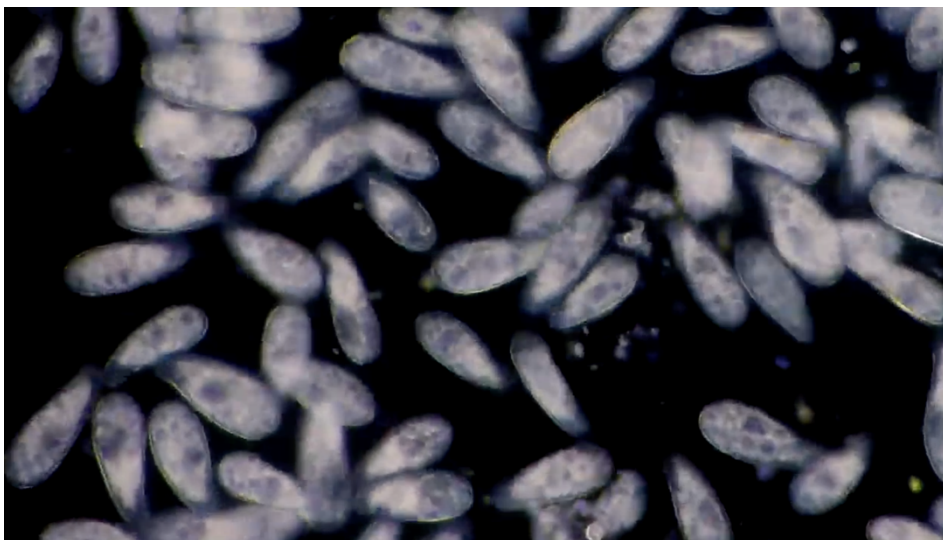
Per transformar les imatges en una animació, podeu utilitzar un programa d'edició de vídeo o, com vam fer nosaltres, lliscant amb el dit a través de les imatges des de la mateixa aplicació de la càmera del mòbil, mentre fem una gravació de pantalla. D'aquesta manera podem obtenir ràpidament una animació senzilla.

4_ESCALFAMENT VOCAL

Preparem el nostre aparell fonador i la nostra sensibilitat sonora per fer una sèrie d'exercicis basats en el doblatge cinematogràfic. Imaginem que tenim un bacteri que se'ns mou per dins de la boca, i mirem d'escoltar els sons que produeix. Articulem diferents sons a partir de diferents sensacions: se'ns passeja entre les dents, el fem saltar enlaire, ens xiuxiueja alguna cosa, es manifesta, respira sense fer ús de les cordes vocals, etc.

5_DOBLATGE DE VÍDEOS

En grups de tres, improvisem el doblatge d'una sèrie de vídeos muts, amb la idea de fer-ne el so, de manera lliure. Hem escollit un enregistrament de paramecis vistos amb microscopi, el fragment de l'aterratge d'una nau espacial de *Ultimátum a la Tierra* i una filmació antiga del Passeig de Gràcia des del punt de vista d'un tramvia. Gravem els diferents doblatges, i tot seguit tornem a veure els vídeos amb els sons intercanviats. Escoltem les transformacions de significat que genera aquest canvi.

Paramecis vistos amb microscopi

Ultimátum a la tierra, (1951)

Filmació antiga del Passeig de Gràcia des del punt de vista d'un tramvia.

6_INVOQUEM L'ORIGEN DE LA VIDA

A partir d'una sèrie d'acotacions sonores que vam elaborar per a la peça *Paramecis i meteorits*, generem col·lectivament un paisatge sonor que es va transformant a mesura que passem d'una acotació a la següent. Les acotacions són prou abstractes per interpel·lar directament la imaginació: soroll de motors, bombolles, electricitat

o sofre en són alguns exemples, però també es podria generar una llista col·lectiva com a part de l'activitat, a partir d'una premissa com ara: què hi havia a la Terra als seus orígens? I com sonava?

L'ús de micròfons ajuda a amplificar sons que altrament podrien ser inaudibles, però no és indispensable.

7_PASSEJADA SONORA

Per fer aquesta activitat, tothom ha de disposar d'uns auriculars i d'un mòbil amb accés a internet, però també podria fer-se amb reproductors de mp3 o dispositius similars. L'activitat que proposem consisteix a sortir a l'aire lliure i passejar lliurement mentre escoltem un fitxer d'àudio. En el nostre cas, vam escollir un material de treball generat per a la peça *Se'ns moren les plantes*, que proposa un viatge entre diferents paisatges sonors i inclou part d'una conversa sobre alienígenes amb el pintor Robert Llimós. La idea rere aquesta activitat és ubicar el cos en una situació d'escolta activa, i veure com l'àudio transforma la nostra percepció de la realitat al mateix temps que ens fa conscients de la nostra performativitat com a cossos a l'espai públic.

Aquesta activitat també podria ser el disparador d'un taller sobre recorreguts sonors, en què les participants haguessin d'elaborar conjuntament el fitxer d'àudio a partir d'entrevistes, cançons, bandes sonores, enregistraments de camp, etcètera, i en relació a un tema que els interpel·lés.

8_REFLEXIÓ FINAL

Tornem la paraula a les participants de la sessió per saber quines han estat les seves impressions i experiències, i com creuen que poden connectar els temes i metodologies que hem proposat amb la seva pràctica professional i el seu interès per aplicar-hi eines i plantejaments artístics.

Algunes lectures que ens han acompanyat durant el procés

Sobre microorganismes i mons invisibles

- Lynn Margulis i Dorion Sagan, *Microcosmos* (la història de la vida a la Terra explicada des de la perspectiva dels microorganismes)
- Lynn Margulis i Dorion Sagan, *Garden of microbial delights* (un recull il·lustrat dels diferents tipus de microorganismes i els seus hàbitats)
- Rubén Duro, *Nacer en una gota* (un catàleg ple d'imatges de microscopi en alta resolució de diferents tipus d'organismes que viuen dins gotes d'aigua)
- Stefano Mancuso i Alessandra Viola, *Sensibilidad e inteligencia en el mundo vegetal* (sobre les connexions subterrànies dels arbres i altres capacitats extraordinàries de les plantes)

Sobre ciència, colonialisme i paisatges alterats

- Donna Haraway, *El patriarcado del osito Teddy* (assaig crític sobre la taxidèrmia i la reproducció artificial de la natura)
- Nicolas Nova i disnovation.org, *A Bestiary of the Anthropocene* (un recull fantasiós d'éssers vius transformats per l'acció humana)
- David Bainbridge, *How Zoologists Organize Things* (sobre la classificació com a model de coneixement científic)
- Gilles Clément, *Elogio de las vagabundes* (elogi poètic d'una sèrie de plantes considerades com a invasores, així com les seves històries)
- Anna Lowenhaupt Tsing, *La seta del fin del mundo* (estudi etnològic de les relacions entre bolets, capitalisme i precarietat)
- Luke Keogh, *The Wardian Case* (sobre les caixes que es feien servir per transportar plantes des d'Amèrica a Europa)

Ciència ficció

- Ursula K. Le Guin, *El nom del món és bosc* (un relat sobre humans que exploten els recursos naturals d'un planeta llunyà)
- Ursula K. Le Guin, *The Carrier Bag Theory of Fiction* (un assaig sobre les històries que expliquem i la necessitat d'escoltar històries del dia a dia allunyades d'herois i de guerres)
- Octavia E. Butler, *Alba* (primera part d'una trilogia sobre les dificultats de relacionar-se d'un grup d'humans i una civilització alienígena basada en l'horitzontalitat i la cooperació)

Sobre l'equip formador

Xesca Salvà (Llucmajor, 1978) compagina la seva feina d'escenògrafa per a teatre amb peces de creació pròpia que transiten entre la instal·lació i la performance habitant-ne els límits. Des del 2017 treballa en el creixement de la peça Cases (concebuda en el marc del Festival IF Barcelona), una peça múltiple sobre la intimitat, el joc i la memòria, que gira al voltant dels objectes, el so, la interactivitat i el documental.

Marc Villanueva (Barcelona, 1992) és creador escènic i dramaturgista. El seu treball artístic interroga críticament la dimensió performativa del discurs i les implicacions que se'n deriven. Entre les seves peces destaquen El candidato (o candidata) (Teatre Lliure, 2020) i Sous la plage (Festival TNT, 2016).

Des del 2020 desenvolupen juntes el projecte Understory, resident al Teatre Lliure, sobre fongs i altres paradigmes no humans per entendre i repensar la vida, del qual han presentat diversos episodis: Paramecis i meteorits (elaborada en col·laboració amb un col·lectiu de biòlogues per al Festival TNT 2021), Intercanvi de cromos (un dispositiu lúdic basat en un àlbum de cromos), Tres raves i dos interregnes (sobre

fongs al·lucinògens), El pensament salvatge (un ritual de creixement d'una colònia microbiana) i Se'ns moren les plantes (una passejada sonora sobre botànica i colonialisme).

Anar natura endins

Curs Educa amb l'Art 2022-2023

Vivim en temps de crisis i col·lapse, en un sistema de vida productiu que ens estressa i ens distreu. Per recuperar l'equilibri i benestar i prendre part del nostre entorn, cal connectar amb l'interior, estar be una mateixa. Us proposem fer-ho endinsant-nos en la natura i la seva relació amb els remeis, les cures, el cos i el temps.

Aquesta temporada dediquem l'**Educa amb l'Art** a endinsar-nos en la natura i a partir de les possibilitats de la botànica autòctona elaborar petits rituals, conjurs o ungüents reparadors que ens connectin amb el goig de viure. L'art serà la terra fèrtil on trobar-nos, fer comunitat i cultivar el jardí que fem entre totes per fer-lo florir.

A cada sessió de formació us presentarem una planta remeiera del territori que donarà peu a fer un petit exercici que ens ajudi a connectar i fer salut.

Mentha Piperita

La menta piperita facilita la digestió, evita els gasos, obre l'apetit i suavitza les nàusees. Té propietats antiinflamatòries, expectorants, antisèptiques, analgèsiques o antibacterianes, i per això serveix per combatre infeccions causades per bacteris.

A la sessió van veure la menta al microscopi i ens vam acostar el món dels bacteris en positiu. Que la menta ens ajudi a digerir que com a humans hem d'aprendre molt dels bacteris i que sense elles no hi hauria vida!

Apropa Cultura

Educa amb l'Art es un curs de formació anual en música, teatre, dansa, arts visuals i ciència on s'ofereixen eines per enriquir i potenciar la tasca de persones educadores a través de les possibilitats de la creació artística. A partir de sessions vivencials, experimentem i aprenem col·lectivament com l'art pot ajudar-nos en el dia a dia.

Si vols conèixer més propostes de l'**Educa amb l'art**, consulta l'apartat de [recursos de formació](#) del nostre web, el canal de [youtube](#) o escriu-nos per rebre recomanacions a apropa@apropacultura.cat o al nostre telèfon. Animeu-vos a posar en pràctica les propostes i compartiu amb nosaltres l'experiència!

www.apropacultura.cat

Email: coordinacio@apropacultura.cat

Telèfon: 93 247 93 00 ext. 469 i 339